

Úvod

V současnosti má řešení krizí komplexnější charakter. Buď přímo, nebo nepřímo působí v prostoru krizí mimo NATO řada dalších mezinárodních a nevládních organizací. Navíc některé státy, byť jsou členy některé z přítomných mezinárodních organizací, působí ve stejném prostoru nezávisle.

Na posledním summitu představitelů členských států NATO v Rize bylo zkonstatováno, že čistě vojenské aktivity nemohou vyřešit krizi nebo nouzovou situaci komplexně. Proto v závěrečné deklaraci představitelů členských států NATO stanovili, že NATO musí zlepšit praktickou spolupráci s ostatními aktéry (dále NNAs) [1] a být schopné přispět do tzv. *comprehensive approach*. Pod tímto pojmem je chápáno společné úsilí všech aktérů (mezinárodního společenství) podílejících se na řešení krize v daném prostoru.

Tento přístup ovlivní současný způsob vedení vojenských aktivit. V praxi to bude znamenat, že vojenští velitelé a jejich štáby budou muset v procesu plánování, vedení a hodnocení vojenských aktivit vzít v úvahu jejich dopady na ostatní oblasti řešení krize. Zejména půjde o ekonomickou a sociální oblast a lze předpokládat dopady i na diplomatické úsilí.

Reakcí na uvedené závěry bylo představení koncepce Effect Based Approach to Operations (EBAO) [2] strategickými veliteli NATO, SACEUR a SACT [3]. Cílem EBAO je vytvořit takové mechanismy, které umožní plánovat, vést a hodnotit vojenské aktivity z hlediska účinku.

Zájmový rámec EBAO

Vojenská část NATO začala experimentovat s EBAO v roce 2003 jako součást svých transformačních aktivit v rámci programu „Multinational Experiments 4“ (MNE 4). Výsledky, které byly prezentovány na semináři NATO Senior Leaders v květnu 2006 demonstrovaly, že určité aspekty EBAO posílí schopnosti NATO, a proto by měl být tento přístup zaveden. Ve stejném roce byl vojenskému výboru NATO (MC) prezentován koncepční rámec EBAO. V průběhu cvičení *Allied Reach 2006* byl tento koncepční rámec prodiskutován a posléze byl MC přijat vojenský rámec EBAO [4], i když politické stanovisko k této problematice přijato nebylo.

Koncepce EBAO stanovuje, že realizace vojenských aktivit se bude provádět na základě požadovaných účinků, které vychází ze strategických cílů a definovaného cílového stavu NATO. Tyto účinky budou zaměřeny na ovlivnění chování a schopností cílových subjektů v prostoru zájmu NATO. [5]

Prostor zájmu NATO (Engagement Space) je představován krizovým prostorem a oblastí mimo tento prostor, pokud chování subjektů v této oblasti ovlivňuje řešení dané krize. K dosažení aliančních strategických cílů a cílového stavu bude potřebné zapojit i další nástroje. Při plánování a hodnocení vojenských aktivit bude pak nutné vzít v úvahu možné účinky zapojení těchto nástrojů NATO, ale taky i aktivity NNAs.

NATO má k dispozici následující nástroje k zapojení se do řešení krize s NNAs [6]:

- ❑ Prvním a jedním z nejsilnějších je **vojenský nástroj**. Je představován vojenskými silami a prostředky členských států NATO, které byly jimi vyčleněny k realizaci vojenských aktivit v prostoru zájmu NATO.
- ❑ Dalším významným nástrojem je **diplomacie**. V praxi by to mělo představovat, že NATO bude realizovat potřebné diplomatické aktivity, schválené členskými státy.
- ❑ Následujícím nástrojem jsou **ekonomické aktivity**. Představovaly by realizaci ekonomických programů obnovy určitého státu. Použití uvedeného nástroje bude podstatně závislé na přidělení zdrojů od členských států projektům schválenému ekonomickému programu. Uvedená podmínka bude limitovat použití tohoto nástroje v praxi, a tím i NATO jako celku.
- ❑ Posledně definovaným nástrojem jsou **sociální aktivity**. Představovaly by poskytování poradenské činnosti a realizace projektů v oblastech, jako jsou soudnictví, vnitřní bezpečnost, vzdělávání, média, administrativa a podpora infrastruktury k zabezpečení zdravotní péče a dodávek potravin, energií a vody. Realizace aktivit a projektů v těchto oblastech bude rovněž závislá na přidělení zdrojů od členských států, stejně jako u předchozího nástroje bude limitována.

EBAO bude záviset na interakci mezi vojenskými silami a prostředky NATO, realizující vojenské aktivity, s nevojenskými aktivitami, realizované jednak organizací NATO, tak i NNAs. Tato interakce bude vyžadována ve všech fázích, tj. plánování, vedení a hodnocení vojenských aktivit. EBAO neusiluje o vojenské řízení civilních organizací a naopak.

EBAO je definováno jako komplexní a logicky promyšlená aplikace vojenského nástroje s ostatními nástroji NATO a s NNAs, jež nejsou součástí vojenských sil a prostředků NATO, k vyvinutí účinků pro dosažení plánovaných cílů operace a cílového stavu.

Funkce EBAO

EBAO má čtyři funkce, které se navzájem podporují. Provádí se v nepřetržitých, interaktivních, paralelních procesech a neměly by být chápány jako sekvenční kroky. Těmito funkcemi jsou:

1. Knowledge Development.
2. Effect-Based Planning.
3. Effect-Based Execution.
4. Engagement Space Assessment.

1. Knowledge Development

Využívá systémovou analýzu znalostí o politických, vojenských, ekonomických, sociálních a informačních aspektech daného prostředí a infrastruktury k pochopení chování a schopností důležitých procesů a jejich vzájemné interakce. Potřebné informace jsou získávány analýzou dat z různých zdrojů, které jsou s využitím informačních technologií pak podávány ve formě podkladů k pochopení situace (Situational Awareness).

2. Effect-Based Planning

Operační plánovací proces NATO je specifikován v několika dokumentech, jako např. NATO Crisis Response Manual, Směrnice vojenského výboru (Military Committee directives), dok-

tríny a směrnice operačního plánování apod. Plánování v podmínkách EBAO bude vycházet z procesů, popsaných v uvedených dokumentech. Jeho cílem bude dosáhnout schopnosti vojenských velitelů NATO a jejich štábů zvažovat účinky ostatních aktérů a nevojenských nástrojů NATO v plánovacím procesu.

3. Effect-Based Execution

Vedení vojenských operací a aktivit v podmínkách EBAO bude vyžadovat velení a řízení vojenských sil a prostředků NATO v interakci s aktivitami nevojenských nástrojů NATO a NNAs. Cílem bude dosažení integrace, koordinace a synchronizace vojenských a nevojenských aktivit k vytvoření požadovaného účinku.

4. Engagement Space Assessment

Engagement Space Assessment se vztahuje k hodnocení vojenské operace nebo aktivity. V kontextu EBAO má však hodnocení širší zaměření, protože zahrnuje hodnocení i aktivit nevojenských nástrojů.

EBAO v rámci krizového plánování NATO

Proces krizového řízení NATO (NCMP - NATO Crisis Management Process) je používán k plánování a hodnocení všech operací a misí NATO. Tento proces je rozdělen do několika fází, ve kterých je aplikovaná politická kontrola. Zpracovatelem materiálů, které jsou předkládány Severoatlantické radě, je ve všech fázích vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě (SACEUR). Státy mohou být zapojeny do ostatních fází, kromě první. Charakteristiky jednotlivých fází jsou zhruba tyto [7]:

První fáze – indikace krize a varování (Indication and Warning)

V této fázi by Severoatlantická rada byla upozorněna na krizi buď SACEUREm nebo určitým členským státem. Rada může dospět k jednomu z těchto tří závěrů: není nutná reakce; je nutné zvýšit pozornost; nebo se zpracuje hodnocení hrozby.

Druhá fáze – hodnocení a možnosti (Assessment and Options)

V případě přijetí posledně uvedeného závěru Severoatlantickou radou, bude SACEUR pověřen vyhlásit předběžná opatření (Pre-authorised Crisis Response Measures) a zahájí zpracování Strategického vyhodnocení. V tomto dokumentu poskytne Severoatlantické radě zhodnocení potencionálních dopadů dané krize na bezpečnost a zájmy Aliance. Vyhodnocení by mělo obsahovat:

- ❑ nevojenské předpoklady krize,
- ❑ cíle mezinárodního společenství,
- ❑ vojenské síly a prostředky, které by mohly přispět k řešení krize,
- ❑ varianty vojenských možností a souvisejících strategických účinků,
- ❑ možné účinky vojenských sil a prostředků NATO na NNAs,
- ❑ návrhy na zapojení nevojenských nástrojů pro dosažení úspěchu vojenské mise.

Strategické vyhodnocení bude zpracováno ve spolupráci s mezinárodním štábem (International Staff) NATO. Mezinárodním a nevládním organizacím bude nabídnuta možnost jejich

účasti na zpracovávání vyhodnocení. Může to být ve formě přímé účasti v plánovací skupině, nebo jim bude dokument zaslán k připomínkování.

Součástí vyhodnocení budou možnosti (varianty) zapojení vojenských sil a prostředků NATO, z kterých pak Severoatlantická rada odsouhlasí jednu z nich.

Je nutno podotknout, že mezinárodní štáb by rovněž zpracoval obdobný dokument, poskytující hodnocení a možnosti použití nevojenských nástrojů NATO k řešení krize.

Vyhlášení předběžných opatření umožní SACEURovi určit jedno z podřízených velitelství ke zplánování vojenské operace. V rámci příprav tohoto velitelství bude připraven požadavek k jeho posílení o expertní specialisty na civilní, kulturní, politickou, sociální, ekonomickou a další oblasti.

Třetí fáze – plánování (Planning)

Tato fáze začne vydáním počátečního nařízení Severoatlantické rady, která pověří SACEURa zahájit plánování operace podle vybrané varianty. Uvedené nařízení bude obsahovat strategickou směrnicí, kde bude stanoven:

- a) cílový stav a strategické cíle NATO k dosažení cílového stavu,
- b) účinky a potřebné aktivity, které budou provedeny strategickým stupněm velení a řízení, a
- c) předpoklady možných aktivit dalších mezinárodních a nevládních organizací, jejichž dopady ovlivní aktivity strategického stupně velení a řízení.

Na základě počátečního nařízení, plánovací skupina strategického stupně velení a řízení zpracuje ve spolupráci s podřízeným velitelstvím – a jestli bude možné i s NNA – záměr. Záměr bude jasně formulovat požadavky, které by měly být dosaženy v nevojenských oblastech, aby byl dosažen cílový stav NATO vojenskými silami a prostředky. Záměr bude nejdříve předložen vojenskému výboru k vzetí na vědomí a pak Severoatlantické radě ke schválení. Po schválení záměru Severoatlantická rada vydá směrnicí k výstavbě sil.

Čtvrtá fáze – výstavba sil (Force Generation)

Vydání aktivní směrnic Severoatlantické rady k výstavbě sil umožní SACEURovi zahájit a řídit proces výstavby sil.

Souběžně s dokončením strategického plánu na strategickém stupni, zahájí určené podřízené velitelství zpracování svého operačního plánu. Na jeho zpracovávání se budou podílet jednotlivá velitelství druhů sil (Component Command HQ). Po schválení strategického plánu, Severoatlantická rada vydá prováděcí směrnicí, která určí začátek prováděcí fáze, oprávnění k rozmístění sil a vedení operace. Operační velitel předloží svůj plán ke schválení SACEURovi. Tato fáze bude vyžadovat koordinaci se strategickým stupněm velení a řízení.

Pátá fáze – vedení operace (Execution)

Probíhající hodnocení prostoru zájmu (Engagement Space) bude charakterizovat vedení operace. Na strategickém a operačním stupni velení a řízení bude hodnocení analyzovat vedení aktivit vůči účinkům, které tyto aktivity vyvolaly, cílům a cílovému stavu. Na taktickém stupni bude vedení operace zaměřeno na vedení požadovaných aktivit. Nebude prováděna analýza účinků, cílů a cílového stavu, vyvolaných těmito aktivitami.

Na vojensko-strategické úrovni budou výsledky hodnocení z operačního stupně analyzovány vyhodnocovací skupinou a vyhodnoceny ze strategického pohledu. Úspěch mise bude posuzován z hlediska dosahování cílového stavu a použitých opatření, které byly schváleny Severoatlantickou radou. Toto vyhodnocení bude multidisciplinární, tzn. bude obsahovat závěry i z nevojenských oblastí, které ovlivnily vedení vojenských aktivit.

Hodnocení bude předloženo vojenskému výboru. V případě, že SACEUR navrhne doplnění nebo revizi plánu, vojenský výbor vezme dokument na vědomí a předloží jej Severoatlantické radě ke schválení.

V případě, že mise postupuje podle očekávání, NATO zahájí strategii předání odpovědnosti NNAs a stažení vojenských sil a prostředků předtím, než bude dosažen cílový stav.

Šestá fáze – návrat ke stabilitě (Return to Stability)

Stažení vojenských sil a prostředků vyžaduje stejnou úroveň znalosti situace a procesů jako při jejich rozmístění. Stažení se provede, až když předání odpovědnosti NNAs bude dokončeno bez problémů. Navíc musí být analyzovány účinky stažení vojenských sil a prostředků v nevojenských oblastech.

Závěr

EBAO je v souladu s přístupem k zabezpečení bezpečnosti Aliance, který je uveden v Strategické koncepci Aliance [8] a v procesu krizového řízení NATO. Potvrzuje důležitost aplikace různých nástrojů Aliance, které má k dispozici pro své zapojení do řešení krize. Dosažení součinnosti a spolupráce s NNAs a pochopení vnitřních vazeb mezi přispívajícími činiteli umožní vojenskému nástroji Aliance určit jak nejlépe sladit svůj podíl k návratu stability s úsilím těchto činitelů.

Poznámky a literatura:

- [1] K označení těchto aktérů je v NATO používán termín Non-NATO Actors.
- [2] Pojem Effect Based Approach to Operations by se mohl přeložit jako „přístup k operacím, založený na účinku“. Jedná mj. o účinnou spolupráci s nevojenskými organizacemi (vládními, nevládními) i dalšími mezinárodními subjekty různého zaměření.
- [3] SACEUR - Supreme Allied Commander Europe (vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě), SACT - Supreme Allied Commander Transformation (vrchní velitel pro transformaci).
- [4] MC-0052-2006, MC Position on an Effect-Based Approach to Operations, 6 June 2006.
- [5] Prostor zájmu slučuje fyzické a sdílené entity a zahrnuje takové dimenze jako geografie, demografie, ekonomické faktory, informace, sociální ovlivňování, politické trendy, dynamiku vůdcovství, kybernetický prostor, znalosti, technologický vývoj a veřejné uvědomění.
- [6] Development of NATO's Effect-Based Approach to Operations (EBAO) – Bi-Strategic Command Discussion Paper. SHJ5PLANS/2920-036/07 – 202494, 3000 TI-388/Ser: NU 0028, 2 July 2007.
- [7] Srovnej dále v čísle: Krásný, Socha, Operace s efektivním účinkem, str. 71–72 (red.)
- [8] The Alliance's Strategic Concept [Strategická koncepce Aliance]. NAC-S(99)65, 24 April 1999.